

АКТОРИ З «ПЕРЕСМІШНИКА»

У нашому офісі обов'язки секретарки тимчасово виконувала елегантна афроамериканка в темному дорогому діловому костюмі. Своїм вбранням вона виділялася на тлі звичайних співробітників Південного комітету захисту в'язнів у Атланті, куди я приїхав працювати вже після закінчення університету. У її перший робочий день я підійшов до неї у своїх звичних джинсах і кросівках і сказав, що відповім на будь-які запитання, які в неї виникнуть, щоб допомогти їй адаптуватися. Вона холодно подивилася на мене і, нагадавши, що вона досвідчена секретарка, розмову припинила. Наступного дня, коли я знову прийшов на роботу в чергових джинсах і кросівках, вона була такою враженою, наче до офісу випадково зайшов якийсь волоцюга. Вона зробила паузу, аби заспокоїтися, а потім довела до мого відома, що за тиждень переходить на роботу до «справжньої юридичної фірми». Я побажав їй успіхів. За годину вона зателефонувала в мій кабінет і сказала, що на лінії чекає Роберт Лі. Я зрадів, що недооцінив її: у неї було почуття гумору.

— Це дуже смішно!

— Я не жартую. Він так і сказав, — відповіла вона радше змудженим, ніж грайливим, голосом. — Друга лінія.

Я підняв слухавку.

— Алло, це Браян Стівенсон. Чим можу допомогти?

— Браяне, це Роберт Лі Кей. Якого біса ви збираєтеся представляти інтереси такої людини, як Волтер Макмілліан? Ви хоч знаєте, що він відомий як один із найбільших наркодилерів у всій Південній Алабамі? Я отримав ваше повідомлення про вступ у справу. Та повірте мені, вам не варто мати нічого спільного з нею!

— Сер?

— Це суддя Кей, і вам краще не мати жодної причетності до цієї справи. Ніхто і гадки не має, наскільки погана там ситуація, навіть я, проте я точно знаю, що справи кепські. Цей чоловік може бути навіть членом мафії Діксі.

Менторський тон і дивні вислови судді, чого я від нього раніше не чув, остаточно мене заплутали. «*Мафія Діксі*»? Я зустрів Волтера Макмілліана два тижні тому, після того як провів цілий день із п'ятьма засудженими до смертної кари, приймаючи їхні справи. Я ще не переглядав запису судового засідання, тож не пам'ятав, що прізвище судді було Кей. Мені ніхто не розповідав про участь у цій справі Роберта Лі. Я намагався вималювати в уяві образ мафії Діксі, у яку вписався би Волтер Макмілліан.

— Мафія Діксі?

— А може, і не тільки це. Синку, я не буду призначати адвокатом у справі, де мірою покарання може бути смертна кара, немісцевого юриста, який навіть не є членом Алабамської колегії адвокатів. Тож піди і забери свою заяву.

— Я є членом Алабамської колегії адвокатів.

Я проживав у Атланті, у штаті Джорджія, але рік тому мене зарахували до Алабамської колегії, бо я працював над деякими справами щодо умов утримання в'язнів у тюрмах і в'язницях.

— Гаразд, але я знаходжуся в Мобілі. Я вже не буваю у Монровілі. Якщо буде слухання щодо вашої заяви, то вам доведеться приїхати в Мобіль аж із Атланти. Я не збираюся надавати вам житло на період вашого перебування.

— Я розумію, сер. Я можу приїхати в Мобіль у разі необхідності.

— У будь-якому випадку я не збираюся вас призначати. Кажуть, у нього гроші закопані по всьому округу Монро.

— Пане Суддя, я не шукаю призначення. Я сказав містеру Макмілліану, що ми будемо... — мене перебили короткі гудки. Упродовж декількох хвилин я думав, що нас роз'єднали, аж доки не зрозумів, що суддя поклав слухавку.

Коли я зустрів Волтера Макмілліана, мені було близько тридцяти, і я вже майже три роки працював у ПКЗПВ. Його справа була однією з багатьох, за які я взявся, дізнавшись про зростаючу кризу в Алаба-

мі. У штаті близько сотні людей очікували на смертну кару, а швидкість збільшення кількості засуджених була найвищою в усій країні. Разом із тим у штаті не існувало державної системи захисту прав, а це означало, що значна кількість в'язнів була позбавлена будь-яких прав на представництво їхніх інтересів. Моя подруга Єва Анслі займалася алабамським проектом, який відслідковував справи і добирав юристів для засуджених. 1988 року ми спромоглися отримати федеральне фінансування для створення правничого центру, який мав займатися представництвом інтересів засуджених до смертної кари. На виділені гроші ми планували відкрити нову неприбуткову організацію. Ми сподівалися відкрити її у Тускалусі і розпочати роботу над справами наступного року.

Я вже працював над багатьма справами, у яких було призначено найвищу міру покарання у деяких південних штатах, іноді зупиняючи страту на електричному стільці за декілька хвилин до її призначення. Але не думав, що зможу взяти на себе відповідальність за громадську організацію. Я планував допомогти все розпочати, знайти директора і повернутися до Атланти.

За декілька тижнів до телефонного дзвінка судді Лі Кея, віддавши в'язницю із засудженими до смертної кари, я розпочав справи п'ятох безнадійних в'язнів: Віллі Теба, Вернона Медісона, Джесса Моррісона, Гері Нікса і Волтера Макмілліана. Це був виснажливий, емоційно насичений час, і дорогою до Атланти усі справи у моїй голові переплуталися.

Проте Волтера я запам'ятав. Він був старшим за мене щонайменше на п'ятнадцять років, не мав освіти і походив з невеличкого села. Найбільше мені запам'яталося те, з якою наполегливістю він намагався довести, що його несправедливо звинуватили.

У кімнаті відвідування Волтер сказав:

— Містере Браун, я знаю, що це може не мати для вас значення, проте для мене важливо, щоб ви знали, що я невинний і не робив того, про що вони кажуть, — його голос був рівним, але сповненим емоцій.

Я кивнув йому. Я навчився вірити в те, що розповідали мені клієнти, доки факти не починали вказувати на інше.

— Звісно, я розумію. Коли я перегляну записи судових засідань і знатиму, які докази в них є, ми поговоримо.

— Але... послухайте, я впевнений, що я не перший засуджений до смертної кари, який стверджує, що не винен. Мені справді потрібно, щоб ви мені вірили. Моє життя зруйноване! Я не можу спокійно терпіти цієї брехні, яку вони на мене повісили. Якщо я не отримаю допомоги від когось, хто мені вірить... — його губи почали тремтіти, тож він стиснув кулаки, аби не заплакати. Я сидів тихо, поки він не заспокоївся.

Нарешті він тихо промовив:

— Вибачте, я знаю, що ви зробите все, щоб допомогти мені.

Мені інстинктивно захотілося його заспокоїти; його біль здавався таким щирим. Але що я міг зробити? Після стількох годин спілкування з іншими засудженими мене вистачило лише на те, аби запевнити Волтера, що я ретельно з усім ознайомлюся.

У моєму маленькому офісі в Атланті накопичилося декілька записів судових засідань, які я збирався перевезти до Тускалуси, щойно відкриється новий офіс. Прокручуючи в голові окремі коментарі судді Лі Кея, серед купи інших справ я почав шукати запис засідання у справі Волтера Макмілліана. Вона складалася лише із чотирьох томів, а це означало, що засідання було коротким. Наполегливі попередження судді зробили емоційні заяви містера Макмілліана про власну невинуватість ще більш інтригуючими, і я вже не зміг відкладати перегляд його справи на потім. Я почав читати.

Хоча Волтер Макмілліан і прожив у окрузі Монро все своє життя, він ніколи не чув про Гарпер Лі — автора літературного твору «Убити пересмішника». Монровілл в Алабамі безсовісно користувався тим, що книга його уродженки Лі стала національним бестселером у 1960-ті роки.

Вона повернулася до рідного округу, але замкнулася й рідко показувалася на публіці. Усамітнення Гарпер Лі не спинило невгамовних спроб округу заробити на продажах її книги, що увійшла до літературної класики, або прорекламувати самих себе, використовуючи її славу. Робота над фільмом на осно-